

Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden

Een stem voor regionale en minderheidstalen

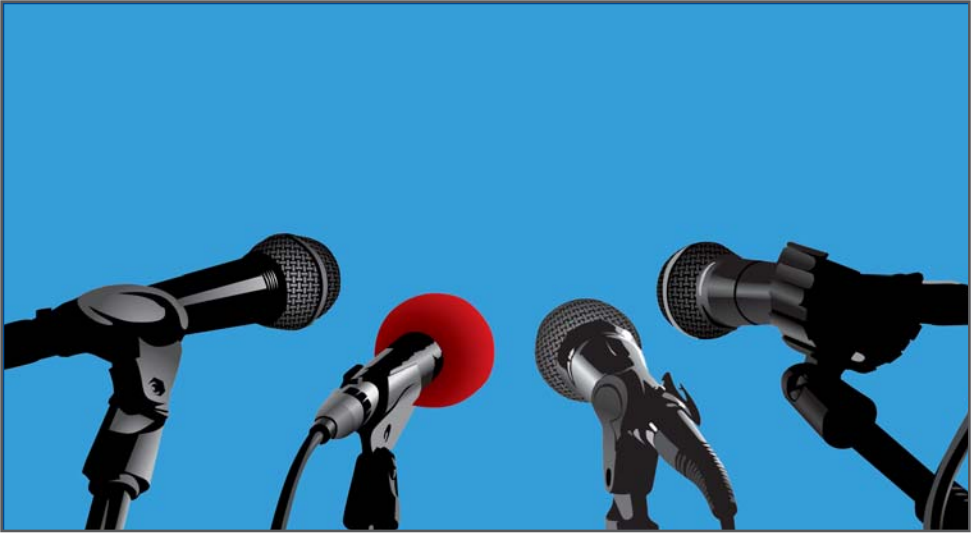

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

Het Handvest: een stem voor regionale en minderheidstalen

**Een taal wordt vitaler door hem te gebruiken.
Use it, don't lose it!**

Het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden is een uniek verdrag tussen de staten die het voornemen van een toekomst waarin talen een warm hart wordt toegedragen, willen onderschrijven.

De teloorgang van een taal kan afgestopt en zelfs omgekeerd worden. Daarvan hebben we voorbeelden uit veel landen waar jongere generaties de talen leren die van oudsher in hun families en regio's worden gesproken. Zo zijn hele culturen gered en weer tot bloei gebracht.

Toch geldt dat niet voor alle Europese talen. In enkele gevallen loopt het aantal sprekers zonder ophouden terug. Als we daar niets aan doen, zal dit onherroepelijk leiden tot het uitsterven van talen in gebieden waar ze al eeuwenlang in gebruik zijn en een onlosmakelijk deel van de regionale identiteit vormen.

De landen die zich aansluiten bij de gemeenschap van het Handvest hebben besloten om zich in te zetten voor bescherming en bevordering van talen die het risico lopen om in de landen waar ze vanouds thuishoren, in de marge gedrukt te worden.

Het gebruik van taal in het dagelijks leven

In het Handvest staan heldere richtlijnen over hoe bescherming en bevordering van regionale en minderheidstalen in het dagelijks leven plaats zou moeten vinden.

Van de staten wordt verlangd dat zij zich inzetten voor gebruik van de taal in het onderwijs, in media als de schrijvende pers, radio en televisie, en ook in het openbaar bestuur.

Het Handvest bevordert het gebruik van regionale en minderheidstalen op alle gebieden van het dagelijks leven: van straatnaamborden tot gezondheidszorg of het contact met openbare diensten.

Regionale en minderheidstalen

Het Handvest heeft betrekking op talen die verschillen van de taal/talen die de meerderheid van de bevolking gebruikt, ook als het aantal sprekers gering is. De talen van immigranten en dialecten van de nationale staatstaal worden niet beschouwd als regionale of als minderheidstalen.

Nadruk op gebruik van de taal

Het zijn de talen zelf die profiteren van het Handvest, en wel doordat het Handvest aanspoort om de eigen taal in alle gebieden van het openbare en privéleven ook écht te gebruiken. Daarbij spelen de sprekers van regionale en minderheidstalen een uiterst belangrijke rol. Een taal is immers alleen levensvatbaar en in staat zich te ontwikkelen als deze dagelijks in actief gebruik is.

Een bijdrage tot vrede en wederzijds begrip

Respect voor regionale en minderheidstalen en het bevorderen van het gebruik ervan heeft geen nadelige invloed op de officiële staatstalen en de noodzaak om die te leren. Het is juist andersom: de erkenning van regionale en minderheidstalen en respect voor de bijbehorende sprekers en culturen draagt bij tot maatschappelijk welzijn.

Respect voor de talen en de bijbehorende culturen is een middel om een land te verenigen, niet om er een wig in te drijven. Het is de beste en vaak ook de enige manier om mensen van verschillende taalkundige en culturele achtergronden te laten integreren.

Een gemeenschappelijk kader voor Europese staten

Het Handvest is het enige instrument met internationaal bindende rechtskracht dat zich richt op de bescherming van minderheidstaten. Het biedt de ondertekenende staten een gemeenschappelijk en internationaal erkend kader voor hun taalbeleid. Tevens bevat het Handvest veel voorstellen om een taal in de praktijk mee te kunnen bevorderen.

Het Handvest maakt deel uit van een reeks conventies waaruit de aanhoudende aandacht van de Raad van Europa voor de bescherming van nationale minderheden blijkt. Tot deze reeks behoren ook het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en verder het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden.

Een platform voor samenwerking tussen staten en NGO's

De ontwikkeling van taalbevorderend beleid is alleen mogelijk in samenwerking met de sprekers van de betreffende taal. Alle partijen hebben baat bij zo'n wederzijdse samenwerking. De succesvolle implementatie van het Handvest hangt af van nauwe samenspraak tussen de autoriteiten en de burgergemeenschap.

Monitoren – van levensbelang

Herhaaldelijk monitoren van de wijze waarop de staten het Handvest toepassen, garandeert dat het verdrag geen dode letter wordt, maar zich blijft ontwikkelen. Het proces van monitoren heeft al vaak in een vroege fase aanleiding gegeven tot aandacht bij de overheden voor de mogelijkheden of de tekortkomingen van hun taalbeleid. Verder heeft het bijgedragen tot constructief contact tussen overheden en de sprekers van de betreffende taal. Ook wordt er contact gelegd met andere taalgroeperingen.

De spil

Al in de vroegste fasen van de implementatie van het Handvest zijn veel verbeteringen aangebracht. Andere problemen werden in een later stadium opgelost. Het Handvest is de spil van het geheel en is samengesteld om voor alle talen goede voorwaarden te scheppen en deze te waarborgen. Zo wordt ervoor gezorgd dat de talen tot bloei kunnen komen en de taalkundige verscheidenheid in Europa wordt versterkt.

De werking van het Handvest

Er zijn 3 hoofdrolspelers bij betrokken:

- De Raad van Europa
- de staten
- NGO's

of andere vertegenwoordigers van de taalgemeenschap

Een constructieve dialoog

Het Handvest is een verdrag dat door de Raad van Europa is opgesteld en aanhoudend wordt gemonitord.

Zoals bij veel conventies van de Raad van Europa het geval is, wordt ook hier het monitoren uitgevoerd in twee stappen. Eerst rapporteert het land zelf over de wijze waarop het verdrag is geïmplementeerd.

De tweede stap bestaat uit een onafhankelijke monitoring die wordt uitgevoerd door een Commissie van Deskundigen. De leden daarvan worden aangesteld door de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de Raad van Europa.

Het proces van monitoren omvat alle partijen: overheidsvertegenwoordigers, regering, NGO's en andere vertegenwoordigers van de betreffende taalgemeenschappen. Zo hebben alle partijen een forum voor doorlopende dialoog. Bovendien geeft het de sprekers van de taal een centrale rol in het implementatieproces.

Commissie van Deskundigen

De Commissie van Deskundigen voert regelmatig monitoring uit over de wijze waarop staten het Handvest implementeren. De Commissie van Deskundigen bestudeert elk rapport dat een staat uitbrengt en stelt op basis van dat onderzoek een rapport op voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa.

Organisaties en verenigingen die wettelijk staan geregistreerd in de staat, kunnen de aandacht van de Commissie van Deskundigen vestigen op onderwerpen die te maken hebben met de verplichtingen die de staat is aangegaan.

Ter voorbereiding op hun onderzoeksrapport brengen vertegenwoordigers van de Commissie vaak een bezoek aan de staat om aanvullende informatie te verkrijgen van de verantwoordelijke overheidsorganisaties en van vertegenwoordigers van de betreffende taalgemeenschap (On-the-spot visits). Deze aanpak garandeert dat het verdrag geen dode letter wordt, maar zich blijft ontwikkelen.

Comité van Ministers

Het Comité van Ministers (dat bestaat uit de Ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten van de Raad van Europa) doet op basis van het onderzoek door de Commissie van Deskundigen aanbevelingen aan de regeringen van de staten die het Handvest hebben geratificeerd. De aanbevelingen van het Comité van Ministers zijn het meest invloedrijke werktuig van het verdrag. In het verleden is gebleken dat staten alert reageren op de aanbevelingen, die aldus invloed hebben gehad op het beleid van veel staten.

Een heldere aanpak

Het proces van het Handvest is helder. Het is belangrijk dat opgedane kennis wederzijds wordt aangevuld en gedeeld.

De (driejaarlijkse) rapporten van de staten, de onderzoeksrapporten van de Commissie van Deskundigen en de aanbevelingen van het Comité van Ministers zijn beschikbaar op de website van de Raad van Europa, waar iedereen ze in kan zien.

De staat

De staat ondertekent en ratificeert het Handvest en bepaalt de verplichtingen die zullen worden aangegaan ten bate van de talen die onder bescherming van Deel III van het Handvest staan (minimaal 35 van de 68 verplichtingen).

Binnen een jaar na ratificatie stelt de staat een eerste rapport op over het beleid dat in overeenstemming met Deel II van het Handvest wordt gevoerd en over de maatregelen die worden getroffen op het gebied van de voorzieningen uit Deel III die de staat heeft geaccepteerd.

Met tussenpozen van drie jaar worden vervolgrapporten opgesteld. De staat stelt het rapport normaal gesproken op in samenspraak met de vertegenwoordigers van de sprekers van de regionale of minderheidstaal. Deze aanpak wordt zeer aanbevolen, omdat het wederzijds begrip erdoor wordt gevoed en veel zaken zodoende uit zichzelf tot een oplossing komen.

De staat is verplicht om het rapport te publiceren. Het zal ook worden gepubliceerd op de website van het Handvest.

De Raad van Europa kan eventueel seminars of vergaderingen organiseren om de staat te helpen bij het voorbereiden op de ratificatie van het Handvest. Ook kan de staat zelf vergaderingen beleggen ter voorbereiding op de eigen rapporten of voor de verspreiding daarvan. Zulke seminars en vergaderingen kunnen ook worden gebruikt om informatie te verspreiden over het onderzoeksrapport van de Commissie van Deskundigen of de aanbevelingen die het Comité van Ministers van de Raad van Europa heeft overgenomen.

NGO's en andere vertegenwoordigers van de taalgemeenschap

NGO's en andere vertegenwoordigers van de taalgemeenschap worden aangespoord om de staat of de Raad van Europa (via het Secretariaat van het Handvest) op de hoogte te brengen van zaken die te maken hebben met de implementatie van het Handvest. Verder worden ze aangespoord om actief deel te nemen aan de voorbereiding van de rapporten die de staat opstelt.

In het proces van monitoring dat volgt na de presentatie van het rapport van de staat worden de NGO's en andere vertegenwoordigers van de taalgemeenschap geraadpleegd. Ze kunnen ook zelf initiatief tonen door het Secretariaat van het Handvest uit zichzelf op de hoogte te brengen van zaken die met de implementatie van het verdrag te maken hebben.

Het Handvest in een notendop

De opbouw van het Handvest

Deel I

In Deel I wordt de reikwijdte van het Handvest beschreven.

Deel II

In Deel II wordt de ‘geest van het Handvest’ onder woorden gebracht. De kern is de erkenning van regionale of minderheidstalen als een uiting van culturele rijkdom. De voorzieningen die in Deel II worden genoemd, hebben betrekking op alle talen die van oudsher in een staat bestaan.

Deel III

De staat vermeldt expliciet de talen waarop de meer gedetailleerde voorzieningen van Deel III van toepassing zijn. Voor elk van die talen verplicht de staat zichzelf tot minimaal 35 van de 68 voorzieningen.

Deel IV

Het monitoren is een centraal onderdeel van het proces van het Handvest. In Deel IV worden de monitoring en andere zaken die op de invoering betrekking hebben, beschreven.

Deel V

In Deel V van het Handvest worden de inwerkingtreding van het Handvest en zaken die betrekking hebben op de ondertekening en ratificatie, beschreven.

DEEL II

7 BEGINSELEN DIE OP ALLE TALEN VAN TOEPASSING ZIJN

Deel II van het Handvest betreft alle regionale en minderheidstalen die van oudsher in een land voorkomen, ongeacht of de staat deze taal wel of niet voor bescherming in het meer gedetailleerde deel in aanmerking laat komen.

De volgende basisbeginselen vallen onder Deel II:

- De kern van het Handvest is de erkenning van regionale en minderheidstalen als uiting van culturele rijkdom, en van de noodzaak tot resolute stappen ter bevordering van zulke talen. Veel van de staten die zich aan het Handvest hebben verbonden, beschermen en bevorderen nu zelfs talen die eerder niet eens als deel van het culturele en taalkundige erfgoed werden erkend.
- Het Handvest verlangt van de staten ook dat ze het geografisch gebied van de regionale of minderheidstaal eerbiedigt. In de praktijk wordt dit beginsel relevant als een staat bijvoorbeeld van plan is om de bestuurlijke grenzen te veranderen op een wijze die negatieve gevolgen heeft voor de regionale of minderheidstaal.
- Een basisbeginsel van het Handvest is dat talen niet beperkt moeten blijven tot de privésfeer. Het gebruik van de taal moet ook in het openbare leven worden aangemoedigd. Op grond van dit beginsel hebben rijks- en lokale overheden de talen toegang gegeven tot alle domeinen van het openbare leven, zoals onderwijs, openbaar bestuur, rechtspraak, media en economisch leven.
- Onderwijs op alle niveaus is essentieel voor de ontwikkeling van elke taal. Het Handvest verlangt van staten dat er adequate onderwijsvormen en –middelen worden aangeboden om de regionale en minderheidstalen te kunnen onderwijzen en bestuderen. Als gevolg daarvan zijn in veel gevallen verbeteringen aangebracht in het aanbod van het onderwijs in een taal of van die taal als vak, met inbegrip van talen die niet onder de bescherming vallen van het meer gedetailleerde Deel III van het Handvest.

- De taalbevorderende geest van het Handvest is gericht op positieve en constructieve oplossingen om talen zich te laten ontwikkelen. Dit vergt het kweken van wederzijds begrip tussen alle taalgroeperingen van het land, ongeacht of het gaat om sprekers van een meerderheidstaal, een regionale taal of een minderheidstaal. Respect, begrip en tolerantie met betrekking tot talen horen tot de kern van het Handvest. Het Handvest verlangt evenwel ook van staten dat ze alle vormen van onrechtvaardig onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur met betrekking tot taalgebruik, verbiedt.
- De rol van de massamedia is van levensbelang bij het kweken van wederzijds begrip en respect voor anderen en hun culturen en talen. Het Handvest verlangt van staten dat zij de massamedia aanmoedigen om dit doel na te streven.
- In veel gevallen wordt een regionale of minderheidstaal ook in een buurland gesproken, vaak als dominante taal. Het Handvest verlangt van staten dat zij actief uitwisseling over de grenzen bevordert. Daarbij kan het om veel vormen van uitwisseling gaan, zoals de toegankelijkheid van media, culturele contacten of samenwerking om een leerplan voor een taal te ontwikkelen.

DEEL III

EEN KEUZE UIT DE 98 MAATREGELS IN ZEVEN DOMEINEN VAN HET OPENBARE LEVEN

Deel III van het Handvest bevat 68 artikelen met een totaal van 98 maatregelen ter bevordering van de talen die voor bescherming onder dit deel in aanmerking komen. Voor elke taal moeten minstens 35 verplichtingen uit minstens 6 domeinen van het openbare leven worden aangegaan. Maar in overeenstemming met de geest van het Handvest hebben de staten voor de meeste talen gekozen voor een meer dan minimale aanpak. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld het volgende:

Onderwijs

- Sprekers van een taal kunnen hun kinderen naar een school sturen die onderwijs aanbiedt dat geheel in deze taal is gesteld, of deze minstens als vak onderwijst, op alle relevante niveaus: vanaf de kleuterschool tot en met de universiteit.
- De staat is verplicht om zulk onderwijs aan te bieden en er zorg voor te dragen dat de leerkrachten adequaat zijn opgeleid.

Rechtspraak

- Sprekers van een taal kunnen in de rechtszaal hun eigen taal gebruiken zonder dat zij extra kosten voor tolken of vertalen hoeven te dragen.
- De staat garandeert dat documenten in deze taal rechtsgeldig zijn.

Contact met openbaar bestuur

- Sprekers van een taal kunnen in hun eigen taal formulieren invullen en corresponderen met de overheid, kunnen eigennamen en plaatsnamen in hun taal gebruiken en hun taal wordt op verkeersborden gebruikt.
- De staat is verplicht om er zorg voor te dragen dat de ambtenaren de taal voldoende beheersen om van dienst te kunnen zijn.

Media

- Sprekers van een taal kunnen gebruik maken van radio- en televisiekanalen, of reguliere uitzendingen in hun taal tot zich nemen, verzorgd door de overheid of door particuliere zenders. Ze kunnen ook kranten lezen en hebben toegang tot audiovisuele middelen in de minderheidstaal.
- De staat is verplicht om uitzendingen in deze taal als onderdeel van de programmering van de publieke omroep te steunen of om particuliere zenders aan te moedigen om deze diensten te leveren. De staat dient ook andere media op toepasselijke wijze te steunen.

Culturele activiteiten

- Sprekers van een taal hebben toegang tot een bloeiend geheel van culturele activiteiten, tot bibliotheekverzamelingen en boeken in hun eigen taal. Ook wordt de taal met nieuwe terminologie uitgebouwd.
- De staat verplicht zich tot het aanmoedigen en steunen van culturele activiteiten van verschillende aard en zorgt ervoor dat vertegenwoordigers van de taal worden betrokken bij de planning van culturele activiteiten.

Economisch en sociaal leven

- Sprekers van een taal kunnen deze gebruiken bij contact met de sociale dienst of gezondheidszorg. Verder wordt het gebruik van de taal aangemoedigd in alle gebieden van het economisch leven.
- De staat is verplicht om elke vorm van beperking in het gebruik van talen op de werkplek die niet duidelijk verdedigbaar is uit praktische overwegingen, uit de weg te ruimen.

Uitwisseling over de staatsgrenzen

- Sprekers van een taal kunnen zich bedienen van televisie en radio van over de grens. Ze kunnen meedoen aan gemeenschappelijke culturele activiteiten en profiteren van verdere mogelijkheden door de openstelling van de grenzen naar landen waar hun taal wordt gesproken.
- De staat verplicht zich tot het steunen van activiteiten over de grens, indien nodig door afspraken te maken met de buurlanden.

Het Handvest maakt verschil in het dagelijks leven

*Op veel manieren heeft het Handvest
invloed op de plaats van een regionale
of minderheidstaal in het dagelijks leven.*

De sprekers spelen een cruciale rol

Het is van het allergrootste belang om het karakter van het Handvest als een proces van bescherming en bevordering van regionale en minderheidstalen te zien. Met afstand de belangrijkste rol in dit proces is weggelegd voor degenen die de talen die onder bescherming van het Handvest staan, elke dag spreken. De toekomst van een taal hangt af van het dagelijks gebruik in het persoonlijke en het openbare leven. Hierbij gaat het om keuzes op het gebied van onderwijs, dagelijks gebruik in de media en bij culturele activiteiten. Die toekomst hangt ook af van een duidelijke voorkeur om de regionale of minderheidstaal – waar mogelijk – te gebruiken in het openbaar bestuur en in het contact met de overheid. Zonder die dagelijkse bijdrage aan de taalkundige verscheidenheid van Europa zullen andere maatregelen vruchteloos blijken.

Hier volgen slechts een paar voorbeelden van hoe mensen in het dagelijks leven de invloed van het Handvest kunnen merken:

- doordat ze de eigen taal op school kunnen leren en spreken
- doordat ze officiële formulieren in de eigen taal kunnen invullen
- door straat- en plaatsnaamborden in de eigen taal
- door radio, televisie en kranten in de eigen taal
- door een bloeiende cultuur op alle fronten, met literatuur, theater, concerten, festivals en videoproducties in de eigen taal en over de eigen cultuur.

**Het Handvest is een proces dat door
actieve partners wordt uitgevoerd**

- in de staten
- in de gemeenschappen waar de talen worden gesproken
- door heel Europa

**Je eigen taal slijt niet –
door hem te gebruiken maak je hem sterker.
Use it, don't lose it!**

Op de website van het Handvest vindt u

- een lijst van de staten die het Handvest hebben ondertekend en geratificeerd
- hoe het Handvest in elke staat van toepassing is op de afzonderlijke talen
- alle periodieke rapporten van de staten
- alle onderzoeksrapporten van de Commissie van Deskundigen
- de aanbevelingen die het Comité van Ministers van de Raad van Europa aan de staten heeft gedaan
- links naar andere bronnen en stukken met betrekking tot het Handvest
- richtlijnen en checklists voor overheden en NGO's over de toepassing van het Handvest en over de wijze waarop periodieke rapporten opgesteld dienen te worden
- nieuws en informatie over de toepassing van het Handvest
- de volledige tekst van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden, en het verklarend rapport.

Product van het Secretariaat van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden in samenwerking met het Directoraat van Communicatie

Tekstadviseur: Tom Moring

Ontwerp: RXM Strasbourg

© Foto's: Shutterstock en Raad van Europa

Dutch version: translated by Mercator Research Centre on Linguistic Diversity and Language Learning - Ljouwert / Leeuwarden (Fryslân / Netherlands)

U kunt te allen tijde contact zoeken
met het Secretariaat per e-mail, post of telefoon:

**Secretariaat van het Europees Handvest voor regionale
talen of talen van minderheden**

Directoraat-Generaal IV
Onderwijs, Cultuur en Erfgoed, Jeugd en Sport

Raad van Europa
F-67075 Strasbourg Cedex.
Telefoon (receptie) + 33 (0) 3 88 41 20 00
E-mail: minlang.secretariat@coe.int